

Gelibolu Savunması Bir Karargâh Çalışması

General George Smith Patton, Çev. İsmail Hakkı Yılmaz

İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, 172 Sayfa, ISBN: 978-605-332-921-3

İsmail AKGÜN*

İkinci Dünya Savaşı'nın seçkin ve enteresan simalarından olan aynı zamanda askeri tarihçiler tarafından agresif, atılgan, amansız ve inatçı muharebe yaklaşımları ile bilinen General Patton'un yarbay rütbesinde iken kaleme aldığı elimizdeki eserin yazılmasına esas sebep;1930'lu yıllarda Japonya'nın saldırgan tutumu karşısında cereyan eden gelişmelerin mutlak kaçınılmaz olan savaşta ada ülkesi olan Japonya'ya karşı yapılacak bir amfibi harekâtın seyir ve tesirinin nasıl olacağı yönünde Tümgeneral Hugh Drum'un, o zaman yarbay rütbesinde olan Patton'a son çıkarma harekâtları hakkında tarihi araştırma yaparak bu deneyimlerden ABD ordu güçlerini hazırlamak üzere neler öğrenebileceğine bakmakla görevlendirmesi ile başlamasıdır.

Eser, dört ana bölümden müteşekkil olmakla beraber ek bölümü olan Türk Ordusu Üzerine Notlar ile toplamda beş başlık altında Çanakkale Muharebesi'ni askeri gözlem ve analiz ile ele almaktadır. Geniş ve detaylı bir önsözün ardından kitabın birinci aşamasına methalden evvel ise kitabın konusu hakkında

---

* MSÜ,Harp Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi,Kastamonu,adiltoyca@gmail.com

askeri ciddiyette bir tabir ile ‘‘Çıkarma harekâtlarına karşı savunmada kullanılan yöntemlerin incelenmesi ve Gelibolu’daki Türk savunma örneği.’’ eserin ihtivası hakkında ipucunu vermektedir. Kitabın bir başka disiplinli karakteri de bölümleri aşama adı ile tesmiyesidir. Bu yöntem aslında savaşın safhalarını anlatma kolaylığı olması için Patton tarafından kullanılmış olabilir. Çünkü kitabın esas vizyonu pragmatik olmasıdır. Birinci bölüm yani kitabın dili ile birinci aşama olan 19 Mart 1915’e Kadar Olan İtilaf Faaliyetleri’nde şemalar maddeler ile İtilaf Devletleri’nin Çanakkale üzerine gitmesinin sebeplerinin; ‘‘Almanya karşısında diz çökmekte olan Rusya’ya silah ve mühimmat yardımı, Rusya’nın devasa tahıl stokundan istifade etmek, siper harbinin neden olduğu kilitlenen savaşta dökülen kanın telafisi için somut bir başarı ve Britanya’nın can damarı olan Süveyş Kanalı’nın emniyette olmasının yanı sıra Müslüman tebaa arasında cihat ilan edilmesini engelleme arzusu’’ olarak dile getirmektedir. Son maddede yer alan cihat ilanının engelleme arzusu ise (s.3) Lord Kitchener’in korkusu olan Halife’nin İslam dünyasını İngiltere’ye karşı çıkarabileceği inancı ¹⁰ Osmanlı hilafetinin, Müslümanları ayağa kaldırmaya muktedir olmadığı yaygın kanısına da bir tür antitez olarak yerini almaktadır. Birinci bölümde savaşın ilk merhalelerine değinilmektedir. 18 Mart’ta Birleşik Armada’nın Çanakkale Boğazı girişinde çakılı kalması sonucu ertesi gün 19 Mart’ta Amiral de Robeck’in Türk savunmasını kırmanın yegâne yolunun müşterek birlik harekâtı olduğuna karar vererek fikrini İngiliz ve Fransız generallerine de fikrini onaylatması ile kara harekâtının başladığı anekdotunun yanı sıra savaşın Müttefiklerin 3 Kasım 1914’te donanma hedef talimi yaparak savaşı başlattığı detayına da yer vermektedir.(s.10)Mezkûr bölümün sonlarına doğru ise, Türklerin savunmada ilk başta sıkı denetimler almadıklarına fakat tekrar eden donanma saldırıları karşısında misyonlarını ciddiyete tabi tuttuklarına da yer vermiştir. Bölümün nihayetinde Dersler başlığında Müttefiklerin hataları dile getirilmiştir. Üçüncü derste ise ‘‘Gemilerin karadaki tabyaları imha etmede tamamen yetersiz kalması’’ durumundan bahsetmesi de deniz muharebelerinin sadece üstünlük üzerine doktrin teşkil ettiği ve asıl hâkimiyeti sağlayanın kara savaşları olacağına da işaret etmektedir. Ayrıca Patton’un burada çıkardığı dersler ileri de vuku bulacak olan Normandiya Çıkarması için bir ön program niteliği taşımaktadır.

İkinci aşama olan Türklerin Kaynakları ve Faaliyetleri’nin methalinde Patton’un ‘‘İtilaf Kuvvetleri’ni yenilgiye uğratan en büyük faktörün her şeyden önce Von Sanders’in kişiliği olduğu tartışmasızdır.’’(s.13) ifadesine itiraz edilir çünkü Türk ordusunun muzaffer olmasını yüksek rütbeli bir Alman subayının karakterine indirgemek kabul edilemez bir haksızlıktır. Düşmanları, Türkleri fena halde küçümsediler ve onlar karşısında yenilgiye uğradılar. Bu küçümseme Çanakkale Komisyonu’nda konuşan General Ian Hamilton’un ‘‘Gerçeği söylemek gerekirse onların bu kadar başarılı olacaklarını bilmiyordum.’’¹¹ Şeklindeki itirafı asıl unsurun Türkler olduğunu gözler önüne sermektedir. Aynı bölümde; Müttefiklerin hedef konusunda serbest davrandıkları yol ve siper

¹⁰ David Fromkin, Barışa Son Veren Barış çev: Mehmet Harmancı,4. Baskı, İstanbul, Epsilon Yayınları 2004 ,s.84

¹¹ Edward J. Erickson, I. Dünya Savaşı’nda Osmanlı Ordusu çev: Kerim Bağrıaçık,1. Baskı, İstanbul, İş Bankası Yayınları 2009, s.1

inşasında görevli işçi taburlarının zayıftan korunmak için geceleri çalıştığına çünkü düşmanın “iki-üç kişilik bir grup bile borda ateşini üstüne çekmeye yettiği...”detayına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde Çanakkale Savaşı’ndaki ilk amfibi harekâtın değerlendirmesi işlenmektedir. Bu bölüm, çıkarma yapılacak sahillerin S,W,X,Y,Z kod adları ile nitelendirildiği ve asıl çıkarmanın X,W ve V sahillerine yapılacağı Y ve S sahillerine çıkan kuvvetlerin vazifesinin de ana kuvveti korumak ve kuşatılma tehlikesini engellemek olduğuna değinilmiştir. Bu bölüm, sahillerde cereyan eden muharebeleri ile en ince tafsilatı ile işlemektedir. Haritalar vasıtası ile de çıkarmanın noktalarını kavramada okuyucuya yardımcı olmaktadır. Patton mezkûr bölümde Kuvvet Karşılaştırması ile Türk ve İngiliz taraflarının asker sayısı hakkında bilgi vermektedir.(s.44)Bölümün sonunda Fransız kuvvetlerinin V ve S sahillerine çıkarma yaparak harekât boyunca hattın sağ kanadını tuttuğu bilgisi verilmektedir.(s.88)

Kitabın en geniş paydasını kapsayan dördüncü bölüm de Ağustos ayı boyunca icra edilen harekât işlenmektedir.Patton, bölümün girişinde Ağustos harekâtının özel ilgiyi hak ettiğine dikkat çekmektedir.Çünkü Müttefikler “...nisan çıkarmalarından ağır bedeller ödenerek çıkarılan derslerden burada yararlanmışlar ve liderliğin,planlamadan daha önemli olduğunu kavramışlardı.”(s.89) Ağustos taarruzunda,İngilizlerin üç ayrı hedef teşkili mevcuttur. Birinci hedefler Arıburnu ile Büyükkemikli Burnu arasında, ikinci hedefler; Kabatepe ve Ece Limanı arasında, üçüncü yani nihai hedefler ise Maltepe ve Küçük-Büyük Anafartalar olarak belirlenmiştir. Kitabın 95. sayfasında yer alan haritada hedefin engebeli araziden oluşması da dikkat çekmektedir. Haritanın yer almasının yanı sıra bir de bölgenin topografyasının da okuyucuya çokça yer isminin geçtiği Çanakkale Savaşı’nı anlamada ve tasavvurda yardımcı olmaktadır. Türklerin çıkarmadan habersiz olmasını, Müttefik tarafının da liderlikten yoksunluğu ve inisiyatifsizliği (s.105) aleyhte olan durumlarını lehlerine çevirmesine yardımcı olduğu da bildirilmektedir. Mezkûr bölümde ilginç bir duruma da yer verilmektedir.9 Ağustos 1915 tarihinde, İngiliz ordusunda hala görevli olan, acımasızlıkları ve atılganlıkları ile tanınan Gurkaların Binbaşı Allonson emrinde iken Besimtepe zirvesinde tam zafere ulaştıkları esnada İngiliz donanmasının dost ateşi ile darmadağın olduklarını anlatması da enteresan bir vakadır. Eserin son kısmında yer alan Türk Ordusu Üzerine Notlar isimli ek bölümünde “Amerika’da Çanakkale Savaşı üzerine yazılmış kitapların neredeyse tümü İngiliz ve Fransız kaynaklı olduğu için, Türklerin aleyhine olarak sadece İtilaf Kuvvetleri’nin kahramanlıklarından söz edilmiş olması doğaldır.”(s.163) ibaresine ilave olarak “...bu kadar kahramanlığın sergilenmesine yol açan düşmanın da çok kahraman olması normaldir.” diyerek müellif General Patton, Türk askerine hak ettiği değeri de vermektedir. Fakat bu değer verme diğer adıyla methiyenin yanı sıra analizinde ordunun durumunu da Çanakkale’de Alman ordusu tarafından görevlendirilen Albay Kannengiesser’in subay ve asker hakkındaki yorumlarını da birincil kaynak olarak kitabına dâhil etmiştir. Eser, pragmatik bir vizyon ile yazılsa da mühim detaylara yer vermesi ve haritalar ile okuyucunun anlatımına destek çıkması ile askeri tarih üzerine çalışmalar için kolaylık sağlayan bir tarza sahiptir. General Patton’un çalışmayı kaleme alma sebebi

pragmatik olmakla beraber amfibi harekâtın bir de müşterek harekât vasfı taşımasının ne denli müşkül olduğunu da gözler önüne sermektedir. Yenilmez Armada'nın hezimetinin neticelerine değinmese de muharebenin cereyan edişini militarist bakış açısı ile ele alan değerli bir çalışmadır.